

Навчально-методична розробка
практичного заняття
з української мови (за професійним спрямуванням)№ 9

Тема

Спеціальна термінологія і професіоналізми
(відповідно до напрямку підготовки).

Опорний конспект Практичного заняття № 9

Предмет: Українська мова (за професійним спрямуванням).

Тема: **Спеціальна термінологія і професіоналізми**
(відповідно до напрямку підготовки).

Тип заняття: практичне.

Тривалість заняття: 2 години.

Місце проведення: аудиторія.

I. Актуальність теми: Опанувати мову на рівні фахового спілкування. Розширити лексичний і термінологічний запас з метою подальшого використання в процесі навчання і майбутньої професійної діяльності. Тому що, мова — це скарбниця духовних надбань нації, досвіду співжиття, праці й творчості багатьох поколінь. У її глибинах — філософський розум, витончений естетичний смак, поетичність, сила надзвичайної чутливості до найтонших переливів людських почуттів і явищ природи. Разом із тим мова — це і своєрідний оберіг звичаїв і традицій, запорука інтелектуального зростання. Належачи до так званих вторинних систем, мова існує не автономно, а в людському суспільстві, похідною від якого є. Існує вона як різноманітні акти мовлення, що повторюються усно та фіксуються письмово. І є основною формою національної культури й насамперед першоосновою літератури. Сучасна освічена людини має знати не лише мовні норми, а й бути активним учасником суспільного життя, тому що політична та суспільно-економічна сфери впливають на розвиток і розгортання мовної політики в країні.

II. Навчальні цілі заняття:

1. Розширити знання студентів про терміни і термінологію; загальнонаукові терміни, професіоналізми, фразеологічні одиниці, кліше (&- II);
2. Ознайомити студентів із функціями та структурно - граматичними особливостями слів-термінів; правилами вживання термінів, фразеологічних одиниць (&- II);
3. Забезпечити оволодіння фразеологічними нормами сучасного ділового мовлення (&- II);
4. Розвивати вміння визначати стилі мовлення та виділяти засоби створення емоційно-експресивної виразності, вміння правильно й комунікативно доцільно висловлювати власні думки (&- III).

III. Цілі розвитку особистості:

1. Виховувати в студентів почуття відповідальності за гармонійний розвиток рідної мови; повагу до культурних надбань рідного народу.

Студенти повинні знати:

1. Правила вживання термінів, правила правопису слів-термінів та слів іншомовного походження, фразеологізмів (&- III).
2. Джерела поповнення лексики сучасної української літературної мови (&- II).
3. Причини недостатнього рівня культури мовлення та способи її підвищення (&- III).

Студенти повинні вміти:

1. Користуватися термінологічними словниками та словниками іншомовних слів (&- III).
2. Використовувати терміни і фразеологічні одиниці у професійному мовленні (&- III).
3. Працювати з додатковою навчальною літературою (&- III).

IV. Міждисциплінарна інтеграція.

Дисципліна	Знати	Вміти
<u>Попередні</u> Українська література. Українська культура.	Професійну лексику в творах українських письменників.	Користуватися літературною спадщиною українських письменників
Українська мова	Фразеологічні норми сучасної української літературної мови	Керуватися нормами української літературної мови
Латинська мова	Способи словотворення термінів в латинській і українській мовах. Відповідники латинських слів. Забезпечення цілісно-наукову картину структурно-семантичних механізмів та словотворчих тенденцій формування анатомічних, клінічних та фармацевтичних термінів, професіоналізмів, кліше.	Використовувати знання з латині у фаховій мові медичного працівника. Використовувати знання в медичній практиці.
Медична деонтологія	Правила належної поведінки медичного працівника в процесі виконання ним професійних обов'язків. Правила поведінки медперсоналу, які спрямовані на досягнення максимальної ефективності лікування	Дотримуватися правил професійної деонтології (медичної). Володіти цими правилами.
Етика та естетика	Правила спілкування мовного етикету медпрацівника з пацієнтом	Застосовувати в мовній діяльності правила спілкування мовного етикету медпрацівника з пацієнтом.

Фармакологія	Основні фармацевтичні засоби; терміни з фітотерапії.	Вміти виписувати рецепти, володіючи набутими термінами.
Сестринська справа	Основні термінологічні поняття з предмету	Володіти набутими знаннями в мовній діяльності.
<u>Наступні</u> Клінічні дисципліни А) терапія Б) педіатрія В) хірургія	Особливості наголошення слів в українській мові (термінів). Назви основних симптомів і синдромів при різних захворюваннях	Застосовувати основні назви симптомів і синдромів при мед сестринській оцінці стану пацієнта.
<u>Внутрішньопредметна інтеграція</u> Ділове спілкування	Спеціальну термінологію і професіоналізми.	Вміти використовувати спеціальна термінологію, декодувати і застосовувати професіоналізми в мовленнєвих ситуаціях..

V. План та організаційна структура заняття

№	Основні етапи заняття та їх зміст	Цілі в рівнях абстракції	Тип лекції. Засоби активізації студентів. Матеріали методичного забезпечення	Розподіл часу
1.	Підготовчий етап практичного заняття			20 хв.
	1.Організаційний момент.		Перевірка присутності, зовнішній вигляд, готовність до навчання.	5 хв.
	2.Постановка навчальних цілей та мотивація	& - II	1. Розширити знання студентів про терміни і термінологію; загальнонаукові терміни, професіоналізми, фразеологічні одиниці, кліше (&- II);	5 хв.
		& - II	2. Ознайомити студентів із функціями та структурно – граматичними особливостями слів-термінів; правилами вживання термінів, фразеологічних одиниць (&- II);	
	& - II	3. Забезпечити оволодіння фразеологічними нормами сучасного ділового мовлення (&- II);		
	& - III	4. Розвивати вміння визначати стилі мовлення та виділяти засоби створення емоційно-експресивної виразності, вміння правильно й комунікативно доцільно висловлювати власні думки (&- III).		
3.Контроль вихідного рівня знань, навичок, умінь.	& - II	Колективна робота за запитаннями і завданнями. 1. Фронтальне опитування.	10 хв.	

	<p>Основний етап практичного заняття 4. Формування професійних вмінь та навичок за планом</p> <p style="text-align: center;">План</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Терміни та професіоналізми.</i> 2. <i>Творення професіоналізмів.</i> 3. <i>Фразеологічні одиниці, кліше та використання їх у мовленні.</i> 4. <i>Джерела походження фразеологізмів.</i> 5. <i>Сфери вживання.</i> 		<p>(Додаток № 1).</p> <p>(Додаток № 2)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Колективне обговорювання (& - II); 2. Конспектування лекційного матеріалу за розповіддю викладача (&- I); 3. Виконання практичних завдань з даної теми (& - II); <p>(Додаток № 3)</p>	<p>40 хв.</p> <p>5 хв.</p> <p>15 хв.</p> <p>20 хв.</p>
<p>3.</p>	<p>Заключний етап практичного заняття 5. Контроль та корекція вмінь і навичок.</p> <p>6. Підведення підсумків</p>	<p>& - II</p> <p>& - II</p> <p>& - II</p> <p>& - II</p> <p>& - II</p> <p>& - III</p>	<p>Індивідуальний контроль сформованості навичок:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бліц - турнір (&- III), 2. «Фразеологічна скарбничка». <p>Пояснення фразеологізмів (&- III);</p> <p>(Додаток № 4)</p>	<p>30хв.</p> <p>10хв.</p> <p>10 хв.</p> <p>5 хв.</p>

<p>заняття;</p> <p>7. Домашнє завдання (основна і додаткова література по темі) (Додаток № 5)</p>	<p>& - I</p> <p>& - I</p>	<p>Виставлення оцінок студентам.</p> <p>Вивчити опорний конспект. Золотухін Т.О. «Фахова мова медика» с. 97 впр.12</p> <p><u>Основна:</u></p> <p><u>1.</u> Козаченко Г.В. Українська мова за професійним спрямуванням. К.: Медицина, 2013.- 334с.</p> <p><u>2.</u> Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Підручник. – К. Літера ЛТД, 2013.- С.270</p> <p><u>3.</u> Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / Уклад.: С. П. Бирик, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. – К.: Довіра: УНВЦ “Рідна мова”, 2009. – 399 с.</p> <p><u>Додаткова:</u></p> <p><u>1.</u> Кисіль Г.Г., О.Ф.Чорногуз Професійне мовлення медиків: Навч. посіб. – К.: Медицина, 2012. -440 с.</p> <p><u>2.</u> Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа. – 2014. – 240.</p>	<p>5 хв.</p>
---	-----------------------------------	---	--------------

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- 1.** Козаченко Г. В. Українська мова за професійним спрямуванням. К.: Медицина, 2013.- 334с.
- 2.** Шевчук С. В. Українське ділове мовлення: Підручник. – К. Літера ЛТД, 2013.- С.270
- 3.** Антоненко-Давидович Б. Як ми говоримо. – К.: Либідь, 2010. – 254 с.
- 4.** Глущик С. В., Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери. – К.: А.С.К., 2010. – 173 с.
- 5.** Головач А. С. Зразки оформлення документів: Для підприємств і громадян. – Донецьк: Сталкер, 2007. – 352 с.
- 6.** Ділове мовлення: Методичні рекомендації й зразки ділових паперів / Уклад.: С. В. Шевчук. – К.: КДПІ, 2013. – 32 с.
- 7.** Іванова І. В. Основні вимоги до оформлення документів: Текст лекції. – К.: Київ. торг.-екон. Ін-т, 2013. – 83 с.
- 8.** Коваль А. П. Культура ділового мовлення. – К.: Вища школа, 2014. – 223 с.
- 9.** Козачук Г. О. Українська мова: Практикум. – К.: Вища школа, 2011. – 397 с.
- 10.** Козачук Г. О., Шкурятян Н. Г. Практичний курс української мови. – К.: Вища школа, 2013. – 367 с.
- 11.** Кочан І. М., Токарська А. С. Культура рідної мови. – Л.: Світ, 1996. – 232 с.
- 12.** Культура української мови: Довідник / За ред. В. М. Русанівського. – К.: Либідь, 2010. – 304 с.
- 13.** Лобода В. В., Скуратівський Л. В. Українська мова в таблицях: Довідник. – К.: Вища школа, 2013. – 239 с.
- 14.** Любинець Л. П. Ділові папери. – К.: Радянська школа, 2011. – 78 с.
- 15.** Марахова А. Ф. Мова сучасних ділових документів. – К.: Наукова думка, 2014. – 140 с.
- 16.** Молдаванов М. І., Сидорова Г. М. Сучасний діловий документ: Зразки найважливіших документів українською мовою. – К.: Техніка, 2012. – 399 с.
- 17.** Пентилюк М. І. Культура мови і стилістика. – К.: Вежа, 2012. – 240 с.
- 18.** Пономарів О. Д. Стилістика сучасної української мови. – К.: Либідь, 2012. – 248 с.
- 19.** Російсько-український словник ділової мови / Уклад.: О. Мокровольський, О. Шокало. – 3-те вид., випр. й доп. – К.: Редакція журналу “Український світ”, 2012. – 302 с.
- 20.** Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні, Ін-т української мови. – 4-те вид., випр. й доп. – К.: Наукова думка, 2013. – 240 с.
- 21.** Універсальний довідник-практикум з ділових паперів / Уклад.: С. П. Бибик, І. Л. Михно, Л. О. Пустовіт, Г. М. Сюта. – К.: Довіра: УНВЦ “Рідна мова”, 2007. – 399 с.
- 22.** Шевчук С. В. Українське ділове мовлення. – К.: Вища школа, 2009. – 270 с.

ДОДАТОК № 1

Актуалізація опорних знань студентів

(фронтальне опитування).

1. Що слугує джерелом збагачення української мови?
2. Чому ряд іншомовних слів типу *вишня, м 'ята* сприймаються як українські?
3. З яких мов найбільше запозичені терміни науки, культури, мистецтва?
4. Про що свідчать іншомовні запозичення в українській мові?
5. Що вивчає фразеологія?

ДОДАТОК № 2

Розгорнутий конспект основного етапу заняття

План

1. *Терміни та професіоналізми.*
2. *Творення професіоналізмів.*
3. *Фразеологічні одиниці, кліше та використання їх у мовленні.*
4. *Джерела походження фразеологізмів.*
5. *Сфери вживання.*

Терміни та їх місце у діловому мовленні.

Наукові поняття визначаються спеціальними словами — термінами, які складають основу наукової мови.

Термін — це слово або усталена словосполучка, що чітко й недвозначно позначає наукове чи спеціальне поняття. Термін не називає поняття, як звичайне слово, а, навпаки, поняття приписуємо терміну, додаємо до нього. У цій різниці вбачається відома конвенційність терміна, яка полягає в тому, що науковці чи фахівці тієї або іншої галузі домовляються, що розуміти, яке поняття вкладати в той або інший термін. Отже, конкретний зміст поняття, визначеного терміном, буде зрозумілим лише завдяки його дефініції — лаконічному логічному визначенню, яке зазначає суттєві ознаки предмета або значення поняття, тобто його зміст і межі.

Усі терміни мають низку певних ознак, до яких належать:

- а) системність терміна (зв'язок з іншими термінами даної предметної царини);
- б) приязність дефініції (визначення) в більшості термінів;

- в) моносемічність (рівнозначність) терміна в межах однієї предметної галузі, однієї наукової дисципліни або царини фахової діяльності;
- г) стилістична нейтральність;
- д) відсутність експресії, образності, суб'єктивно-оцінних відтінків.

Терміни поділяються на загальноживані (авангард, ідея, гіпотеза, формула) та вузькофахові, уживані в певній галузі науки (знаменник, дільник, чисельник).

На відміну від загальнолітературної, мова професійного спілкування вимагає однозначності тлумачення ключових понять, зафіксованих у термінах. Для будь-якої царини діяльності це дуже важливо, оскільки неточне вживання того чи іншого слова може мати небажані наслідки. Цього можна легко уникнути, якщо вживати терміни лише в тій формі та значенні, які зафіксовано в нормативних словниках останніх видань.

У множині термінів кожної галузі вирізняють дві складниці: термінологію і терміносистему.

Термінологія — це така підмножина термінів, яка відображає поняття, що утворилися й функціонують у кожній галузі стихійно.

На відміну від термінології, **терміносистема** — це опрацьована фахівцями певної галузі та лінгвістами підмножина термінів, яка адекватно й рівнозначно відображає систему понять цієї галузі.

Від термінів слід відрізнити **номенклатурні назви** — своєрідні налічки предметів, явищ, понять. Якщо в основі терміна лежить загальне поняття, то в основі номенклатурної назви — одинцеве.

До номенклатури входять серійні марки машин, приладів, верстатів, найменування підприємств, установ, організацій, географічні назви й назви рослин, звірів тощо.

До номенклатури входять серійні марки машин, приладів, верстатів, найменування підприємств, установ, організацій, географічні назви й назви рослин, звірів тощо.

Професійна лексика

Професіоналізми — слова й мовленнєві звороти, властиві для мови людей певних фахів. Оскільки професіоналізми вживають на позначення спеціальних понять лише в царині того чи іншого фаху, ремесла, промислу, вони не завжди відповідають нормам літературної мови. Професіоналізми виступають як неофіційні (а отже, експресивно забарвлені) синоніми до термінів. З-поміж професіоналізмів можна вирізнити **науково-технічні, професійно-виробничі, просторічно-жаргонні**. Вони доволі різноманітні щодо семантичних характеристик.

На відміну від термінів, професіоналізми не мають чіткого наукового визначення й не становлять цілісної системи. Якщо терміни — це зазвичай абстрактні поняття, то **професіоналізми — конкретні**, тому що детально диференціюють ті предмети, дії, якості, що безпосередньо пов'язані із цариною діяльності відповідного фаху, наприклад:

1. Слова та словосполучення, притаманні мові моряків:

кок — кухар; камбуз — кухня; кубрик — кімната відпочинку екіпажу; бак — носова частина корабля; чалитися — приставати до берега; ходити в море — плавати; компас, Мурманськ, рапорт тощо.

2. Професіоналізми працівників банківсько-фінансової, торговельної та подібних галузей: *зняти касу, підбити, прикинути баланс.*

3. Назви фігур вищого пілотажу в пілотів: *штопор, бочка, петля, піке таїн.*

4. Професіоналізми користувачів ПК:

мама — материнська плата; клава — клавіатура; скинути інформацію — переписати; вінт — вінчестер (твердий диск нагромадження інформації).

5. Професіоналізми музикантів:

фанера — фонограма; ремікс — відома мелодія у новій обробці; розкрутити (пісню, ім'я) — розрекламувати.

Здебільшого професіоналізми застосовуються в усному неофіційному мовленні людей певного фаху. Виконуючи важливу номінативно-комунікативну функцію, вони точно називають деталь виробу, ланку технологічного процесу чи певне поняття й у такий спосіб сприяють кращому взаєморозумінню. У писемній мові професіоналізми вживають у виданнях, призначених для фахівців (буклетах, інструкціях, порадах).

Професіоналізми використовують також літератори з метою створення фахового колориту, відтворення життєдіяльності певного професійного середовища у своїх творах.

В ОДС професіоналізми використовують із певними застереженнями.

Канцеляризми — слова й мовленнєві звороти, що позбавляють образності, емоційності та індивідуальності стилю, надають йому нейтрального, офіційного та шаблонного значення, наприклад: *восени й узимку* — *в осінньо-зимовий період хвилюватися* — *переживати стан занепокоєння зголодніти* — *відчувати потребу в харчуванні*.

Використання неологізмів та запозичень

Неологізми — слова, що позначають нові поняття і предмети, поділяють на два куці: неологізми, які стали термінами, та неологізми - професіоналізми, або слова професійного жаргону. Використовування нових слів у тексті документа має ґрунтуватися на оцінці того, чи є це слово терміном, чи називає поняття, яке має усталену позначку в мові.

Неологізми першого куца доцільно використовувати в діловій мові. Це слова типу *автосалон, прес-секретар (речник), телефакс, супутникова інформація, фінанси, прогрес, політика, демократія, бюджет, баланс, авізо, ну жер, бандероль, бланк, шифр, серія, комп'ютер, робот* та ін.

Неологізми другого куца не варто вживати в офіційній діловій мові, якщо в українській мові є їхні прямі відповідники усталеного традиційного значення.

<i>авторитет</i>	<i>повага, пошана, вага</i>
<i>анархія</i>	<i>безлад</i>
<i>апеляція</i>	<i>звертання</i>
<i>аргумент</i>	<i>підстава, мотив, обґрунтування, довід</i>
<i>асортимент</i>	<i>набір</i>
<i>баланс</i>	<i>рівновага</i>
<i>бартер</i>	<i>товарообмін</i>

Декілька порад щодо вживання неологізмів, чужомовних запозичень у діловій мові та в науковому стилі:

- а) не слід використовувати запозичення, якщо в українській мові є їхні прямі відповідники;
- б) слід використовувати запозичення лише в тому значенні, у якому їх зафіксовано в сучасних словниках, а якщо є синоніми — добирати потрібних найточніших відповідників, виходячи з контексту;
- в) не можна використовувати в одному документі (тексті) запозичення та його український відповідник.

Переваги віддають державній мові, що значним чином полегшить ведення діловодства й допоможе уникнути небажаних двозначностей і помилок.

Фразеологія.

Фразеологією – 1) розділ мовознавства, що вивчає фразеологізми, тобто стійкі сполучення слів, і 2) сукупність усіх фразеологізмів у мові.

Стійкі словосполучення лексично неподільні, а тому в ряді випадків близькі за значенням до окремих повнозначних слів.

Наприклад, клювати носом (дрімати), дивитись крізь пальці (не помічати).

До фразеологізмів також належать народні прислів'я, приказки, влучні вислови видатних осіб (крилаті слова), усталені звороти типу: *мати на увазі, брати участь.*

Різними були й залишилися джерела української фразеології:

- 1) Переважна більшість фразеологізмів походить з народної мови: дати гарбуза, піймати облизня, виносити сміття з хати.
- 2) Фразеологія збагачується за рахунок влучних висловів видатних осіб: Борітеся - поборете (Шевч.); Бути чи не бути? (Шекспір)
- 3) До фразеологізмів належать деякі професійно-технічні за походженням вислови: грати першу скрипку (з мовлення артистів), куди голка, туди й нитка (

з мовлення кравців), де тонко, там рветься (з мовлення ткачів).

4) Здобуттям фразеології стали вислови античних часів, у тому числі біблійні: крокодилові сльози (фальшиве співчуття), альфа й омега (початок і кінець), берегти як зіницю ока.

5) Фразеологізмами стають переклади іншомовних ідіом (стійких зворотів мови, лексичне значення яких сприймається як неподільне ціле): бути не у своїй тарілці (з фр.), дивитися крізь пальці (з нім.).

Доречно вжиті фразеологічні сполучення слів є важливими засобами мовної образності й виразності, вони впливають на читача або слухача, допомагають виразніше передавати думку, роблять розповідь яскравішою, надають мові емоційного забарвлення.

Іншомовні слова.

Джерелом поповнення лексики сучасної української мови, зокрема її ділового мовлення, є іншомовні слова. Одні з них, що давно вже засвоєні або означають назви загальновідомих явищ і предметів, увійшли до активної лексики.

Наприклад; *верстат, майстер, ланцюг, менеджер, спонсор, крейда, папір, вишня, огірок, агроном, юрист, суфікс, академія, буква, м'ята* та ін. Від основ таких слів в українській мові творяться нові слова за допомогою різних словотворчих засобів. Наприклад: *агроном — агрономія, агрономічний, агро- максимум, агромінімум; гарбуз — гарбузиння, гарбузовий*. Інші запозичені слова, що означають назви понять і явищ, які не є загальновідомими і рідко вживаються в мові, мають виразні ознаки іншомовних. Наприклад: *адажіо, женофоб, мольберт, ландтаг, ландшафт, вуаль, фрікасе, фенолфталеїн, ланцет* і т. д.

До складу української лексики входить багато слів, утворених за зразками морфологічної структури відповідних слів російської мови. Наприклад: укр. *втілення* — відповідно до рос. *воплощение*; укр. *відродження* — відповідно до рос. *возрождение* і т. д.

У словниковому складі української мови особливе місце посідають запозичення грецького походження — грецизми. Це назви рослин, тварин: *кедр, мигдаль, мак, кит, крокодил*; назви побутових предметів: *парус, миска, ванна*; поняття церковно-релігійні: *вівтар, архангел, ангел, амвон*,

антихрист, Ікона, келія, ієрей, ладан, демон, ідол, схима, літургія, келар, канон, монастир, піп; терміни науки, культури, мистецтва: апостроф, граматика, діафрагма, логіка, математика, філософія, кафедра, ідея, театр, музей, корал, бібліотека, комедія, хор, сцена, планета, магніт, іподром, гігант, ксерокс.

З грецької мови запозичено більшість українських імен людей, наприклад: *Ірина, Марина, Катерина, Софія, Харитина Олена, Явдоха, Василь, Петро, Тарас, Микола, Андрій, Степан, Федір, Олександр, Олексій та ін.*

В українській мові чимало слів латинського походження,; вони належать переважно до понять науки, техніки, мистецтва, політичних і суспільних відносин, медичної, юридичної термінології. *Наприклад: індустрія, реакція, мотор, меридіан, аргумент, префікс, ангіна, операція, ординатор, консиліум, юстиція, юрист, прокурор, нотаріус, ректор, декан, екзамен, студент, університет, гумор, цирк, екскурсія, експедиція, депутат, консул, секретар, адміністрація.*

З латинської мови запозичені деякі імена людей, наприклад: *Юлія, Клавдія, Мотря, Валерій, Віктор, Віталій, Павло, Марко.*

З французької мови запозичені слова, що стосуються побуту, предметів одягу, науки, техніки, мистецтва, суспільно-політичні, технічні та військові терміни. *Наприклад: люстра, абажур, маскарад, браслет, одеколон, пудра, ридикюль, порт'єра, мотив, сюжет, афіша, актор, суфлері партер, бюст, бюлетень, екіпаж, костюм, пальто, блуза, кабінет, сержант, гарнізон, атака, фронт, каска, кавалерія, корпус, маршал, комюніке, дебати, кур 'єр, департамент, шосе, десант, паркет, пансіон, пасаж.*

З німецької в українську прийшли деякі адміністративні, технічні, медичні, торговельні, військові, виробничі терміни, назви предметів побуту, рослин, птахів, ігор тощо. *Наприклад: штат, шахта, верстат, стамеска, штуркатур, слюсар, лобзик, цех, дратва; бухгалтер, вексель, масштаб, бинт, фельдшер, курорт, флейта, балетмейстер, офіцер, орден, мундир, кухня, швабра, бутерброд, фари, паплет, квасоля, вафлі, шпинат, галстук, фартух, матрац, страус, танці, кеглі та ін.*

Англійські запозичення вживаються в українській лексиці, що стосується техніки, політики, спорту, мореплавства, транспорту, одягу, їжі, напоїв. *Наприклад: менеджер, шоу, бізнес, конвєср, трєст, трєлейбус, комбайн, тунель, лідер, мітинг, бюджет, крокет, фініш, аут, бокс, спорт, докер, яхта, мічман, картер, танк, вокзал, рейс, світер, піжама, кекс, пуниш, біфштекс, ром та ін.*

З італійської прийшли до нас такі слова, як: *опера, бемоль, інтермецо, бас, лібрето, арлекін, дебет, кредит, банк, вата, казарма, барикада, каса, валюта, банк.*

З голландської запозичені українською мовою переважно терміни мореплавства й суднобудування: *гавань, шлюпка, матрос, боцман, рейд, верф, дамба, фарватер, руль, а також слова ситець, дюйм, картур та ін.*

Із скандинавських мов увійшла до української мови незначна кількість слів, зокрема: *клеймо, дротик, оселедець, якір; власні імена: Ігор, Олег, Аскольд та ін.*

З тюркських та інших східних мов українська мова запозичила слова: *гарба, сарай, сабантуй, могорич, чарка, балик, лапша, кавун, гарбуз, ізюм, халва, кабан, каракуль, базар, торба, табун, чабан, батіг, ярлик і т. д.*

У словниковому складі української мови є запозичення й з інших мов, здебільшого рідковживані: *булат, тахта, караван, гиря* (з іранської); *чесуча, чай* (з китайської); *сакля, чурек* (з грузинської); *орангутанг* (з малайської) тощо.

Входячи в українську мову, іншомовні слова засвідчували чутливість лексики до змін у житті суспільства - політичних, економічних та культурних — і водночас збагачували словниковий склад нашої мови

Додаток № 3

Практичні завдання з даної теми

Завдання № 1

Прочитайте словосполучення; з'ясуйте які з них вільні а які стійкі.

Випишіть стійкі словосполучення визначте їхнє значення

Витирати носа, задирати носа, не показувати носа, водити за носа, на ніс найшло, втерти носа, вмішати носа, не сунути носа, зарубати на носі; ні раба ні м'ясо , ловити рибу в каламутній воді, ловити рибу; за руку спіймати тримати на руках бути в руках; брати ноги на плечі, ніг не чути, переступати з ноги на ногу, дати ногам спокій, натомити ноги.

Завдання № 2

Прочитати фразеологізми. Визначити до якої групи вони належать.

Гаряча голова, язик заплітається, очі не бачили, оком не моргнути, язик до Києва доведе, кров псувати, пальці знати, замилювати очі, як корова язиком злизала, головою відповідати, головою муру не проб'єш, язик без кісток, покласти голову, плід непорозуміння.

Завдання № 3

Прочитайте речення, знайдіть у них фразеологізми. З'ясуйте їхнє значення і синтаксичну функцію. Випишіть ті фразеологізми, які вам найбільше сподобалися.

Мірошник спить та й спить. Вода ж біжить... Хомі за вухом не свербить. (Л. Глібов). Вона догадалась, що вже наговорила сім мішків гречаної вовни, й прикусила язика. (І. Нечуй-Левицький). Всі ж вони для неї, як рідні, а якщо котрий збився з пуття, то за такого серце болить ще більше. (О. Гончар). Громада збилася в купу, як овечки під дощ та лиху годину. Ніхто - ні пари з уст. (П. Мирний). Щастя ж вам і не забувайте свою альма матер! (О. Гончар).

Завдання №4

Пригадайте й запишіть 10 фразеологізмів, до складу яких входять назви органів частин тіла. Добуріть до них за поданим зразком слова чи словосполучення, які б відповідали змісту фразеологізму.

Зразок : вдарити по руках - дійти згоди, клювати носом - дрімати.

Завдання № 5

До поданих слів доберіть синонімічні фразеологізми.

Зразок : сподобатися—впасти в око, увесь—від голови до ніг.

Щиро, невтомно, розважливий, говіркий, зникнути, вдивлятися, досвідчений, докоряти, темно, задумуватися, влучно.

Завдання № 6

Придумайте речення з такими словосполученнями.

Впадати в око, тикати в очі, впиватися очима, язик без кісток, молотити язиком, хоч кров з носа, кров грає, кров говорить, кров псувати, кров з молоком.

Додаток № 4. 1.

Бліц - турнірні питання з історії медичної термінології

1. Від часів якого збірника бере свій початок історія медичної термінології ?
2. Кого вважають батьком медицини?
3. Скільки медичних творів ввійшло до Гіппократового збірника"? Про що це свідчить?
4. Яка номенклатура досягла досить високого рівня розвитку і чому?
5. Кому належить значне місце в історії розвитку латинської медичної термінології?
6. Хто з учених в середні віки намагався усунути плутанину в описовій анатомічній термінології?
7. Яке значення мала Базельська анатомічна номенклатура? (1895р.)
8. Чому Єнська анатомічна термінологія не дістала офіційного міжнародного визнання?
9. Як називався офіційний список анатомічних термінів прийнятий на 7 Міжнародному конгресі в 1960 р. в Парижі?
10. Коли і хто в Україні вперше звернувся до проблеми медичної термінології?
11. Яке лексичне значення має слово "термін"?
12. Чому за основу медичної термінології було використано саме латинську мову?
13. Термінів якого походження більше в анатомічній , а яких – в клінічній номенклатурі?
14. Місце наголосу в латинській мові.
15. Скільки букв у латинському алфавіті?
16. Правопис медичних термінів.

Відповіді на бліц-турнірні питання

1. "Гіппократів збірник" 460 - 377 р. до н. е.
2. Гіппократа
3. Понад 100 творів.
4. Анатомічна.
5. Вченому - енциклопедисту і лікарю Авлу Корнелію Цельсу
6. Андреас Везолій (1514 -1564)
7. Поклала кінець плутанині, що мала місце в галузі анатомічних термінів.
8. Терміни були перекладені на англійську мову, анатоми розглядали розміщення частин тіла і органів, виходячи з горизонтального положення тіла.
9. Паризька анатомічна номенклатура (PMA).
10. М.Галин уклав в 1920 р. в Києві "Російське – український медичний словник"
11. Латинський - межа, границя, наукова назва.
12. В мові не відбувалось фонетичних змін.
13. Анатомічні - латинська, клінічні - грецька мова.
14. На другому складі з кінця (сталий).
15. 25
16. Правила правопису слів іншомовного походження.

ДОДАТОК № 4.2.

«ФРАЗЕОЛОГІЧНА СКАРБНИЧКА»

Фразеологізми, до складу яких входять назви органів частин тіла

1. **Серце.** Увійшов до серця - полюбити.

Серце усміхнеться - радість. Запеклось серце - біль.
2. **Зуби.** Покласти зуби на полицю.

Зуби на дворі тримати - любити посміятись над іншим. Ходімо зуби полоскати - випити по чарці. Єдиним зубом треба їсти - скупа їжа.
3. **Ніс.** Зарубати на носі - запам'ятати .

За ніс водити - обдурювати.

Носа не показувати - не з'являтись.
4. **Язик.** Тримати язик за зубами - мовчати.

Язик без кісток - говіркий.
5. **Руки.** Не покладати рук - працювати.

Мозолити руки - працювати.

Чужими руками жар згрібати - користуватись чужою працею.

6. **Палець.** Обвести кругом пальця - обманювати.

Попастися пальцем в небо - помилитися.

7. **Очі.** Замилювати очі - обманювати.

Впиватися очима - вдивлятись. Пронизати - очима - вдивлятись.

8. **Ноги.** Піднімати на ноги - викликати тривогу.

Брати ноги на плечі - тікати.

Поставити на ноги - виховувати до дорослого віку.

9. **Вуха.** За вухом не свербить - безділити.

Вухом не вести - безділити.

10. **Голова.** Викинути з голови - забути.

СИНОНІМІЧНІ ФРАЗЕОЛОГІЗМИ

Щиро - з відкритим серцем.

Невтомно - не покладати рук.

Розважливий - справляти хи - хи; зуби скалити; кишки порвати; швидкий на розправу.

Говіркий - язик без кісток; як ціпом молотить; що хоче лопоче;

городить ні те ні се; сипле з пустого в порожнє; наговорив сім мішків гречаної вовни.

Зникнути - як корова язиком злизала; шукати вітра в полі; як вітром здуло; крізь землю провалитися.

Вдивлятися - впиватись очима; як кіт на сало; як вовк на козу; наче тарілку проковтнув; заглядає як сорока в кістку; як сто карбованців дав.

Досвідчений - собаку з'їв; пройшов вогонь, воду; пройшов крізь сито, решето; був на коні, під конем; бувати в бувальцях.

Темно - як у погребі під діжкою, хоч око виколи.

Влучно - мов по зорях читає, як зав'язав; як у око вцілив; як відрубав; слово скаже, як снопа зв'яже .

Докоряти - доходить як до стінки; допався як дурень до сала; допався як муха до меду; носиться, як курка з яйцем; набрид, як гірка редька.

Задуватися - літати на хмарах.